

SPECIAL CORONACRISIS

Door Esther Waal

Het coronavirus houdt de wereld in zijn greep. De pandemie heeft in rap tempo ons dagelijks leven, de sociale verhoudingen en de economische vooruitzichten veranderd.

Financial Investigator legde voor deze editie 12 professionals uit de institutionele wereld een aantal vragen voor. Hoe ervaren zij de achtbaan die de financiële markten nu doormaken? Wat maakt op hen de meeste indruk rondom de uitbraak van het coronavirus? Gaat het coronavirus onze samenleving fundamenteel veranderen? En hoe zijn ze professioneel of zakelijk geraakt door de coronacrisis?

Foto: Archief InsingerGilissen

Hoe ervaart u de achtbaan die de financiële markten nu doormaken?

> 'Ontegenzeggelijk hebben beleggers, en dus ook ik, de financieel economische gevolgen van de verspreiding van het COVID-19 virus in het begin schromelijk onderschat. Ondanks de razendsnelle wereldwijde verspreiding konden aandelenbeurzen tot medio februari record na record optekenen. Pas toen brak het besef door wat de economische impact van een grootschalige 'lockdown' zou kunnen zijn. Een qua snelheid ongeëvenaarde koerscorrectie van risicovolle vermogensklassen volgde.

Binnen InsingerGilissen Bankiers is kordaat en adequaat op de ontstane crisis gereageerd. Een overgrote meerderheid van de medewerkers werkt sinds begin maart vanuit huis. Zo heb ik mij teruggetrokken in mijn zomerhuis in het Friese Goingarijp. De interne bijeenkomsten worden via Zoom vormgegeven en klanten worden regelmatig geïnformeerd en van advies voorzien via interactieve webinars. Samen met mijn collega's vervaardigen wij inhoudelijke presentaties die we in videocalls met onze klanten bespreken. Onze proactiviteit wordt op prijs gesteld, al hebben ook wij niet het antwoord op alle vragen van onze klanten. Vragen zoals: zal er sprake zijn van een V-, U-, L- of eventueel W-vormig herstel?

Verder heb ik zitting in de beleggingsadviescommissies van een aantal pensioenfondsen. Tegen de achtergrond van de snel gedaalde dekkingsgraden worden veelvuldig conference calls georganiseerd, met als centraal thema: wel of niet (gedeeltelijk/gefaseerd) herbalanceren? Vooralsnog is de uitkomst vaak dat het strategisch beleid wordt gevolgd. Dat is anders bij de uitkomst binnen het IC van een Family Office waarin ik als voorzitter fungeer. In die wereld ontbreekt het managen van de passiefzijde van de balans, waardoor de asset-allocatie meer pragmatisch en tactisch kan worden ingevuld.

De impact van deze crisis op mijn persoonlijke doen en laten is groot. Ik mis de ongedwongen vrije omgang met vrienden, collega's en klanten. En ik besef, in de herfst van mijn carrière, dat ik nieuwe ervaringen opdoe en weer veel leer.'

Foto: Archief Aegon AM

Hoe ervaart u de achtbaan die de financiële markten nu doormaken?

> 'De volatiliteit die we sinds 9 maart op de markten hebben gezien, is extremer dan ik tot nu toe in mijn carrière heb meegemaakt. Vooral de snelheid waarmee de markten instortten, was ongekend. In mijn rol ben ik verantwoordelijk voor de relaties met onze bestaande klanten, fiduciair en institutioneel. Voor een groot deel van deze klanten managen wij alle assets. Deze klanten, met name pensioenfondsen, werken met een duidelijk strategisch kader en bijbehorende asset-allocatie voor de lange termijn. Binnen dit beleid zijn er bandbreedtes voor de verschillende typen investeringen. Door de snelle val van aandelen kwam het gewicht van aandelen onder de ondergrens. Dit betekende dat we direct moesten schakelen met verschillende teams in de organisatie om onze klanten dagelijks op de hoogte te houden van de standen in hun portefeuilles, alsook van advies te voorzien over hoe hiermee om te gaan.

Terwijl dit gebeurde, zijn we als organisatie ook volledig vanuit huis gaan werken, wat mij deed denken aan de wet van Murphy. Met name de combinatie van volatiliteit in de markten en het volledig vanuit huis werken, was uitdagend voor iedereen. Nu de aandelen weer wat gestegen zijn en de volatiliteit een stuk minder is geworden, merk je dat de rust terugkeert en beginnen we te wennen aan het nieuwe normaal. Gedurende deze hectische periode hebben we veel positieve feedback ontvangen van onze klanten, wat het team en mij de energie gaf om die extra uren voor onze klanten te maken.'

Hanneke Veringa, Country Manager Nederland, AXA Investment Managers

Foto: Ruben Eshuis Photography

Hoe ervaart u de achtbaan die de financiële markten nu doormaken?

> 'We hebben frequenter en uitvoeriger contact met onze relaties. De Zoom-meetings duurden eerst lang - je vraagt immers hoe het met mensen persoonlijk gaat - maar al snel verschoof de focus van wat er die dag speelde naar verder vooruit. We brengen nu risico's in beeld; naar sector, regio en liquiditeit. Sommige klanten willen hun risico reduceren. We bekijken bij welke sectoren we ons comfortabeler voelen. Bij opkomende markten wijzen we op verschuivingen, zoals de grotere rol van China. Het beleid van de ECB heeft een groter gewicht gekregen ten opzichte van andere Europese beslissingsorganen. Ook de profilering van de verschillende Europese landen verandert. Duitsland is de motor met een strak begrotingsbeleid en veel eigen verantwoordelijkheid voor de burgers. Frankrijk is centralistischer, met een stevige lockdown; de helft van de bevolking werkt thuis, maar niemand weet wat de andere helft doet. Italië blijft een probleemland met hoge schulden, waar de ECB moet inspringen. Het herstel op de beurs was aanvankelijk op basis van steun, maar nu moeten bedrijven met winstcijfers komen. Sectoren waar de vaste kosten hoog en de reserves gering zijn, staan er niet goed voor. Hier werpt onze beleggingsstijl van buy-and-maintain zijn vruchten af; we kopen een aandeel voor de lange termijn en houden een obligatie in principe tot het einde van de looptijd. Dat betekent dat we ook op slecht weer voorbereid zijn. We doen aan engagement en benadrukken ESG-criteria, wat wij zien als een focus op de kwaliteit van het management. Zowel bij aandelen als bij obligaties leidde dit in de afgelopen drie maanden tot een duidelijke outperformance.'

Sevinç Acar, Investment Director Fixed Income, PGGM

Foto: Kees Rijkken Fotografie

Wat heeft rondom de uitbraak van het coronavirus de meeste indruk op u gemaakt?

> 'De Nederlandse zorgsector draait momenteel tropenweken. Deze helden staan in de frontlinie bij het gevecht tegen Covid-19. Voor ons als uitvoerder van de pensioenen van de zorgsector geeft het nog meer besef van de verantwoordelijkheid voor het zorgen voor een goed pensioen.'

De snelle manier waarop we van een traditionele kantooromgeving naar een gecombineerde kantoor/thuiswerk omgeving zijn gegaan, heeft grote indruk op ons gemaakt. We zijn 'overnight' digitaal gaan werken en hebben de werknemers opgesplitst in een klein kantoor team en thuiswerkers. De investeringen in IT-infrastructuur en continuïteitsmanagement maakten een soepele voortzetting van onze dagelijkse en cruciale operaties mogelijk. We kunnen alle meetings virtueel doen. Dit zal zeker onze werkwijze post-Covid-19 veranderen, waaronder ons reisgedrag.

De treasury en trading-activiteiten zijn redelijk geordend verlopen. Het is heel duidelijk dat het functioneren van financiële markten in tijden van crisis afhangt van de maatregelen van de centrale banken en overheden.

De focus op maatschappelijk verantwoord gedrag is van macro- naar microniveau verplaatst. Zo zie je bijvoorbeeld dat PGGM haar medewerkers de mogelijkheid geeft om in de zorg te werken als ambulancechauffeur of in een verpleeghuis te gaan helpen. Er is een besef ontstaan dat goede zorg en de toegang daartoe van belang is voor de veiligheid en continuïteit van de wereldeconomie. We zien in de harde praktijk terug dat naast een financieel rendement ook het duurzame rendement belangrijk is voor een waardevolle toekomst. De kanttekingen die worden geplaatst bij de globalisatie en de onderlinge afhankelijkheden ervan, zullen post-Covid-19 een onderwerp van gesprek zijn.'

Wat heeft rondom de uitbraak van het coronavirus de meeste indruk op u gemaakt?

> 'De coronacrisis kwam als donderslag bij heldere hemel. Tot aan het uitbreken van de crisis ging het behoorlijk goed met de economie in Nederland. Het aantal openstaande vacatures was hoog en de jeugdwerkloosheid laag. Dit betekende echter niet dat alle problemen voor jongeren op de arbeidsmarkt voor de coronacrisis waren opgelost. De gunstige statistieken verborgen lange tijd fundamentele problemen op onze arbeidsmarkt, die in deze tijd van economische tegenspoed zichtbaar worden. De doorgeschoten flexibilisering van de arbeidsmarkt, de 'klapstoeleconomie', heeft ervoor gezorgd dat mensen met een onzekere arbeidsmarktpositie in tijden van crisis als eerste werkloos worden. Dit blijkt ook uit recente arbeidsmarkt cijfers. In de afgelopen periode raakten vooral veel jongeren hun baan kwijt en steeg in rap tempo het aantal WW-uitkeringen en bijstandsaanvragen onder jongeren.

Deze crisis zet de sociaaleconomische positie van jongeren verder onder druk. Dat het vooruitzicht van deze generatie met betrekking tot het opbouwen van een zelfstandig bestaan al verslechterd was, bleek uit het rapport 'Hoge Verwachtingen' van de Sociaal-Economische Raad in 2019. In afwachting van een vast inkomen stellen velen het kopen van hun eerste huis en het starten van een gezin uit. De gevolgen van de coronacrisis doen daar een schep bovenop. Het opbouwen van een zelfstandig bestaan komt daarmee nog verder onder druk te staan. Jongeren zijn over het algemeen optimistisch en hoopvol over de toekomst, maar er zitten grenzen aan hun draagkracht. Het is hoog tijd om de arbeidsmarkt toekomstbestendig te maken, om te investeren in nieuwe zekerheden voor jongeren en om ze een goed toekomstperspectief te bieden.'

Wat heeft rondom de uitbraak van het coronavirus de meeste indruk op u gemaakt?

> 'In ons werk, executive search, gaat het bij kandidaten doorgaans over IQ en EQ. Corona heeft daar wat mij betreft AQ aan toegevoegd: Aanpassingsvermogen. De wijze waarop grote delen van onze maatschappij zich razendsnel aan virtueel werken en leren aanpassen, heeft grote indruk op me gemaakt.

Je AQ bepaalt, als indicatief criterium voor je aanpassingsvermogen en voor de mate waarin je gewoontes en gebruiken los durft te laten, in hoeverre je succesvol verder kunt. In ons vak, waar persoonlijk met hoofdletters geschreven staat, hebben we gezocht naar hoe we virtueel, maar tóch persoonlijk kunnen zijn.

Al onze kandidaatgesprekken en klantcontacten worden via videocalls ingepland. Het leuke is dat je daardoor een heel direct inkijkje krijgt in iemands persoonlijk leven. Vele huiskamers, keukentafels, werkkamers en ook zonnige tuinen zijn al voorbij gekomen. Persoonlijk worden is daardoor misschien nog wel gemakkelijker. Willen we toch nog een stapje verder? Dan is een boswandeling of fietstocht ook een mogelijk alternatief in het selectieproces.

Je aanpassen om weer verder te komen; dat vergt veel eigen verantwoordelijkheid en creativiteit. Ook bij de start van nieuwe werknemers. Want hoe heet je iemand virtueel welkom? Onboarden gaat nu door het thuisbezorgen van een welkomstpakket met een laptop en telefoon. Onze tip: koppel een 'buddy' aan iedere nieuwe medewerker voor dagelijks advies. Regel een activiteiten- en afspraken schema voor de eerste periode. Maak een 'smoelenboek' van het team.

Wat mij betreft is AQ als selectiecriterium bij kandidaten nóg belangrijker geworden. Dus: hoe ga je om met veranderingen? Want dat zal ook in de toekomst bepalend zijn voor succes in je carrière.'

Chris de Groot, Managing Partner, Financial Assets

Foto: Archief Financial Assets

Denkt u dat de uitbraak van het coronavirus onze samenleving fundamenteel gaat veranderen?

> 'Nee hoor, de coronacrisis verandert niets. Mijn generatie heeft inmiddels verschillende crises achter de rug – Black Monday in 1987, de Roebel Crisis in 1998, de Dot-com crisis in 2001 en de Great Financial Crisis in 2008 – en op geen enkele wijze blijken menselijke eigenschappen hierdoor veranderd. Misschien is gedrag wel schijnbaar veranderd, maar geenszins de achterliggende drijfveren als hebzucht, narcisme, hypocrisie, disloyaliteit, morele en intellectuele domheid of blinde ambitie. Logisch ook, sinds het begin van de klassieke oudheid vertoont de mens hier überhaupt geen ontwikkeling. Het idee dat de mens fundamenteel en langdurig verandert door de coronacrisis, is bijna even naïef als het geloof in een generatie Y die, anders dan wijzelf, opeens wel onbaatzuchtig en eerlijk zou zijn. Ook extreme catastrofes in de 20ste eeuw – de wereldoorlogen en de grootschalige moord op de eigen bevolking in Rusland en China – blijken slechts een in de tijd beperkt effect te hebben op menselijke neigingen. At the end of the day is het toch gewoon weer business as usual.

Naïef had ik zelf gehoopt dat grote ondernemingen in de coronacrisis hun ruggengraat zouden laten zien. Dat ze zouden tonen waar ze voor staan: voor moraliteit, voor respect voor hun eigen werknemers en leveranciers, voor de samenleving en niet voor kortetermijngewin. U kent het wel, al die mooie woorden uit de 'business principles'. In plaats daarvan zagen we werknemers die in hun proeftijd ontslagen werden, werknemers zonder vaste contracten die eruit gegooid werden, MKB-leveranciers die voorlopig maar even helemaal niet betaald werden, en allerlei andere kortetermijnbezuinigingen.

Voor sommige organisaties was het een gemiste marketingkans om geloofwaardig over te komen. 'Kijk mensen, bij ons geen brave Prietpraat Principes & Lege Slogans; wij handelen écht naar de beginselen die op onze website staan.' Ik zeg: Put your money where your mouth is. Want vergeet niet: at the end of the day is het toch gewoon weer business as usual.'

Pieter Dalderop, Country Head, Schroders Benelux

Foto: Archief Schroders

Denkt u dat de uitbraak van het coronavirus onze samenleving fundamenteel gaat veranderen?

> 'Er zal zeker veel veranderen. Veel van de opgelopen schade zal moeten worden hersteld en de vraag is hoe de rekening zal worden verdeeld. Dat is in de praktijk niet eenvoudig. Grote bedrijven met veel banen zullen overeind worden gehouden. De vraag is hoe de aandeelhouders zullen delen in de verliezen. Als we de balans daar niet goed krijgen, kan dit leiden tot onrust en verschuivingen in het politieke landschap. Dit doet zich ook voor op Europees niveau, maar dan tussen landen. De schade kan groot zijn, maar het uiteindelijke economische verlies zal na een aantal jaren wel weer goedgeemaakt worden. Hoe lang dat duurt, is nu niet te zeggen.

Ook de manier van werken zal veranderen. De coronacrisis dwingt meer mensen thuis te werken. Met alle online-mogelijkheden kunnen mensen elkaar ook op grote afstand blijven spreken en zien. De coronacrisis dwingt ons om de gewoonte van zakenreizen te herzien. Dat is een goede zaak, want minder vliegen helpt om de doelstellingen van Parijs te halen. Op de reissector heeft dit een grote impact, maar voor het bedrijfsleven brengt dit juist kansen op het gebied van digitale communicatie, aangezien het belang van digitale communicatiemiddelen stijgt en dat nog een tijdje zo zal blijven. Wij vinden het belangrijk om dicht bij onze klanten en businesspartners te staan en daar zetten we graag onze digitale technologieën voor in. Maar ondanks alles blijft persoonlijk contact de kern van ons bestaan.'

Klaartje de Boer, Senior Beleidsmedewerker Pensioen, Vakcentrale voor Professionals (VCP)

Hoe bent u professioneel/zakelijk geraakt door de coronacrisis?

> 'Ik ben als Senior Beleidsmedewerker Pensioenen verbonden aan de VCP. In die functie maak ik me sterk voor een goed pensioen voor onze professionals. Dat zijn meer dan 150.000 mensen die lid zijn van vakorganisaties, die op hun beurt weer zijn aangesloten bij de VCP.

De coronacrisis heeft het vertrouwen in de pensioenen nog verder onder druk gezet, door de daling van beurskoersen in combinatie met de dalende rente. De dekkingsgraden zijn opnieuw fors teruggelopen. Daar maak ik mij zorgen over. In mijn functie ben ik actief betrokken bij de uitwerking van het pensioenakkoord; de noodzaak van uitzicht op een waardevast en stabiel pensioen is door de coronacrisis actueler dan ooit. Daarom ben ik nu extra gedreven om tot een goed en uitlegbaar resultaat te komen. Maar dat is best spannend. Dat we nu zoveel op afstand moeten overleggen, helpt dan niet echt.

De doelen uit het pensioenakkoord staan voor mij en mijn collega's van de VCP centraal. Daar geloven we in. We willen de solidariteit en het koopkrachtbehoud overeind houden, in welk pensioenstelsel dan ook, zodat alle professionals in Nederland een goede oude dag tegemoet kunnen zien. De VCP heeft zich hiervoor altijd al sterk gemaakt. Zekerheid op het gebied van pensioenen, maar ook zekerheid voor de inkomens van nu.

Van onze leden horen we wat de coronacrisis met werknemers doet. Die zorgen brengen we naar voren in het centrale overleg van de Stichting van de Arbeid met het kabinet. We zoeken naar passende oplossingen in deze bijzondere tijd. Zo zijn we dagelijks actief voor onze professionals en doen we al het mogelijke om hen ook in de crisis te ondersteunen.'

Otto Hulst, Bestuurder, Stichting Pensioenfonds KAS BANK

Hoe bent u professioneel/zakelijk geraakt door de coronacrisis?

> 'Op hoofdlijnen word ik op drie manieren geraakt door de coronacrisis. Allereerst in de manier van communiceren met onze deelnemers en gepensioneerden. In deze periode is de dekkingsgraad flink gedaald. Dit wordt nauwlettend gevolgd in een wekelijks crisisberaad, waarin het bestuur de noodzaak van rebalancing van de assets bespreekt. De daling van de dekkingsgraad kan zorgen voor onrust bij de deelnemers en gepensioneerden. Dat raakt mij als bestuurder en geeft ons richting wat betreft de manier waarop wij moeten communiceren.

Ten tweede in de evaluatie van beleidsstukken. Er zijn noodprocedures geformuleerd om in tijden van crisis goed te kunnen blijven functioneren. Maar wat in de praktijk blijkt, is dat elke crisis weer anders is en bijzondere eigenschappen kent. Daarom ontkom je er niet aan om bepaalde beleidsstukken en noodprocedures te evalueren en aan te vullen met de lessen die wij nu kunnen trekken. Churchill zei ooit: 'Never let a good crisis go to waste'. Daar ben ik het volledig mee eens.

Ten slotte raakt de coronacrisis mij in het kader van hoe je omgaat met alle stakeholders. Onder stakeholders versta ik mijn medebestuurders, maar ook onze uitbestedingspartners. Zo vergaderen wij als bestuur via telefoon en videobellen. Er is veel contact via digitale kanalen en dat is wel even wennen. Van de uitbestedingspartners wil je weten hoe zij hun werkzaamheden kunnen blijven uitvoeren en of iedereen gezond is.'

Arjen van 't Klooster, Facilities Manager, MN

Foto: Archief MN

Hoe bent u professioneel/zakelijk geraakt door de coronacrisis?

> 'Het speelveld van facilitaire dienstverlening is acuut enorm veranderd. In de basis probeer je hetzelfde te doen: zorgdragen voor een veilige, inspirerende en prettige werkomgeving. Maar die werkomgeving bevindt zich ineens in de privé-omgeving bij zo'n 90% van de 1.000 collega's. Hoe kun je dat op stel en sprong goed ondersteunen? En hoe houd je het tegelijkertijd veilig voor de kleine groep die nog dagelijks in de kantooromgeving is? Dat schaken op twee borden is wel een stevig verschil met het oude normaal. Maar het valt op hoe goed het massale thuiswerken gaat, hoe soepel we schakelen naar elektronisch overleg en hoe we zoveel mogelijk gewoon doorgaan met ons werk.'

De wereld is ineens radicaal veranderd: van gastvrij naar verplicht handen wassen, geen bezoekers meer en geen handen meer geven. We moeten kijken naar anderhalve meter afstand in een omgeving die daar niet overal op is ingericht. Door de maatregelen verandert ook de relatie en de samenwerking met leveranciers: wat mag en kan er nog? Loyaal zijn naar elkaar en de samenwerking opzoeken, dat is mijn devies.

Intern regelen we de zaken via ons Corona Coördinatieteam. We houden de RIVM-richtlijnen aan, vertalen de situatie in de buitenwereld naar interne maatregelen en houden oog op het welzijn van onze mensen. We bereiden voor hoe en wanneer we in stappen weer terug kunnen naar een ruimere kantoorbezetting. Veiligheid staat daarbij voorop; naast de instructiestickers gaat het ook om de eigen verantwoordelijkheid, het eigen gedrag en het gebruiken van het gezonde verstand.'

Dries Nagtegaal, bestuurder/toezichthouder van diverse pensioenfondsen

Foto: Archief Dries Nagtegaal

Hoe bent u professioneel/zakelijk geraakt door de coronacrisis?

> 'Ik ben professioneel niet geraakt door de coronacrisis, maar emotioneel natuurlijk wel. Pensioenfondsen hebben in het verleden een financieel crisisplan moeten opstellen. Ik constateer dat de crisisteams goed werk verrichten en dicht op de bal zitten. De dekkingsgraden zijn fors gedaald en besturen houden de vinger goed aan de pols wat betreft balansmanagement. Een goede evaluatie van hoe pensioenfondsen ook in slechte tijden presteren, is van belang. Er wordt nu vergaderd middels Teams en dat functioneert goed, ook in de drukke tijden van verslaggeving en jaarrekening. Ik ben er aanzienlijk minder tijd aan kwijt. Verder heb ik wel meer telefonisch contact met collega's, aangezien het fysieke contact ontbreekt.'

'Never waste a good crisis', een citaat van Churchill. Het verdient daarom aanbeveling dat pensioenfondsen goed nadenken hoe de organisatie en processen post-corona moeten worden ingericht. De conclusie kan zijn dat er forse efficiencylagen gemaakt kunnen worden in het belang van deelnemers. Een ander relevant onderwerp voor pensioenfondsen betreft de wijze waarop ondernemingen waarin wordt belegd, omgaan met de diverse belangen van hun stakeholders, in casu de S van ESG. Gaan deze ondernemingen, als het er echt op aankomt, op een maatschappelijk verantwoorde en evenwichtige wijze met hun stakeholders (aandeelhouders, medewerkers, leveranciers) om? Dit speelt eens te meer indien er sprake is van staatssteun. Wij hebben inmiddels een aantal minder gelukkige voorbeelden gezien. Ook van bestuurders van pensioenfondsen wordt verwacht dat zij op een evenwichtige wijze omgaan met de belangen van hun stakeholders.'

Ik heb veel respect voor medewerkers in de primaire beroepen (zorg, onderwijs, politie, schoonmaak) en hoop dat zich dat ook een keer materieel vertaalt. Dat zal niet nodig zijn voor medewerkers in de pensioenfondsenindustrie.'

CONCLUSIE

Conclusie

Het coronavirus kwam als een duveltje uit een doosje. Onverwacht en met ongekeende en veelal nog onbekende gevolgen. Maar de meeste professionals die we benaderden met persoonlijke vragen over de coronacrisis, reageerden opvallend constructief op de nieuwe situatie. Zo brachten twee van hen de uitspraak in herinnering die toegeschreven wordt aan Winston Churchill: 'Never let a good crisis go to waste.' Het tekent de positieve houding waarmee de professionals de huidige situatie tegemoet treden.

Het thuiswerken is en masse omarmd, na wat onwennigheid in het begin. Meetings en vergaderingen verlopen via digitale platforms nu volledig online. En dat zien de ondervraagde professionals niet zo snel meer veranderen. De een vindt het zelfs een efficiency-verbetering. Een ander ervaart plezier door het persoonlijke inkijsje in huiskamers en werkkamers. En een derde roemt het teruggedrongen reisgedrag.

Dat de wereldwijde verspreiding van Covid-19 een gigantische impact heeft, wordt breed onderschreven. Veel professionals zitten dicht op de gevolgen voor de beleggingsportefeuilles waar ze bij betrokken zijn. Het betekent voor hen veel communiceren met klanten, risico-analyses maken, vragen stellen en scenario's bedenken.

Opvallend zijn de zorgen van enkele ondervraagden die bepaalde pensioendeelnemers of bepaalde groepen vertegenwoordigen. De coronacrisis heeft het vertrouwen in de pensioenen verder onder druk gezet door de daling van beurskoersen en de teruggelopen dekkingsgraden. De vooruitzichten voor jongeren zijn nu verder aan het verslechteren. Toch zijn er ook lichtpuntjes: de huidige harde praktijk zou laten zien dat naast een financieel rendement ook het duurzame rendement belangrijk is voor een waardevolle toekomst. En er zou meer aandacht kunnen komen voor de S van ESG, voor de wijze waarop ondernemingen de belangen van verschillende stakeholders dienen.

De wereld is onmiskenbaar veranderd. Maar ook in fundamentele zin? Een van de respondenten was hier heel stellig over: neen. Eigenschappen als hebzucht, narcisme en hypocrisie zijn volgens hem zeker de wereld niet uit. Crises zoals deze hebben volgens hem in de tijd maar een beperkt effect.

En toch lijkt het virus onze ondervraagde professionals nu al diep te hebben geraakt. Ieder ondervindt de gevolgen op zijn eigen manier. En eenieder gaat op zijn eigen manier om met de nieuwe situatie. Een deelnemer verwoordde treffend wat dat vergt: 'Doorgaans gaat het over IQ en EQ. Corona heeft daar AQ aan toegevoegd: Aanpassingsvermogen.'

